

Małgorzata Rożniakowska

Marcin Margas
Biblioteka Główna
Politechnika Łódzka

„eBiPol” – Biblioteka Cyfrowa Politechniki Łódzkiej na tle innych inicjatyw bibliotek cyfrowych w kraju od strony technicznej, formalnej i projektowej

(...) Ślicznie jakiś czas przy dużym katalogu elektronicznym, zadając mu pytania, na które albo odpowiadał wyrzuceniem fiszki z lakonicznym napisem "Brak w Bibliografii", albo proponował mi zapuszczenie się w taką dżunglę specjalistycznych, fizycznych prac, że nie wiedziałem, co z tym począć. Nie chciało mi się jakoś opuścić tego wielkiego, okrągłego pomieszczenia o gładkich ścianach, pokratkowanych szufladami z mrowiem mikrofilmów i zapisów elektronicznych. Położona w samym centrum Stacji biblioteka nie miała okien i była najlepiej izolowanym miejscem wewnątrz stalowej skorupy. Kto wie, czy nie dlatego było mi w niej dobrze, mimo jawnego fiaska poszukiwań.

(...)[11]

Wstęp

Pierwsze biblioteki powstały w czasach starożytnych, pośrednie przekazy źródeł sygnalizują istnienie bibliotek już w trzecim tysiącleciu p.n.e. (Egipt, Chiny)[2]. Na przestrzeni wieków ich funkcje i instrumenty[3] ulegały zmianom i rozwojowi. Współcześnie biblioteka (...) upowszechniając dotychczasowy dorobek myśli ludzkiej (...) [4], stanowi swojego rodzaju centrum nauki, edukacji, kultury i informacji. W XX wieku, szczególnego znaczenia w realizacji zadań bibliotek zaczęły nabierać mechanizacja, a następnie automatyzacja procesów bibliotecznych. Biblioteki przeszły swoistą rewolucję polegającą na komputeryzacji. Staliśmy się świadkami uzależnienia bibliotek (w pozytywnym znaczeniu tego słowa) od szeroko rozumianej informatyki. Wydaje się, że naturalną konsekwencją wspomnianej "syntezy" stało się tworzenie bibliotek cyfrowych. Taki rozwój sytuacji przewidział w latach 80. XX wieku Joseph Licklider[5], który (...) rozważał techniczne podstawy korzystania na odległość z bibliotek cyfrowych, zapewniając i przepowiadając, że do 2000 r. osobisty komputer nie tylko będzie dostępny dla szerokiej rzeszy użytkowników i stosunkowo niedrogi, lecz co ważniejsze będzie potrafił się komunikować (łączyć) z biblioteką cyfrową. Było to odważne stwierdzenie, gdyż trzeba mieć na uwadze, iż w 1982 r. komputer osobisty (IBM PC) miał za sobą dopiero pierwszy rok funkcjonowania. W 1982 r. Licklider wyobrażał sobie, iż w 2000 r. czytelniki i biblioteki będą łączyły się z ludźmi siedzącymi przy swoich PC za pomocą sieci lokalnych, a być może także w ramach satelitarnych. Licklider należał na bibliotekarzy, aby odeszli od gromadzenia fizycznych, a nawet cyfrowych dokumentów i stali się kuratorami przyszłego pełnego zasobu wiedzy, systemu mniej lub bardziej połączonych, interaktywnych i dynamicznych baz wiedzy[6].

Stan obecny

Ostatnie lata przynoszą coraz więcej inicjatyw tworzenia bibliotek cyfrowych. Tendencje te można nazwać cechą charakterystyczną bibliotekarstwa początku XXI wieku. Jest to zupełnie nowa gałąź bibliotekarstwa, szczególnie polskiego. Wśród powstających polskich naukowych bibliotek cyfrowych można wyróżnić dwie zasadnicze grupy, wyłonione na podstawie przynależności instytucjonalnej. Pierwszą z nich stanowią biblioteki cyfrowe o charakterze regionalnym, będące wynikiem współpracy kilku bibliotek. Drugą grupą to biblioteki o charakterze instytucjonalnym, czyli tworzone samodzielnie przez poszczególne biblioteki.

Jako pierwsza z bibliotek regionalnych powstała Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa (WBC), po niej Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa (KPBC). Obecnie tworzą się: Małopolska Biblioteka Cyfrowa (MBC), Kaszubska Biblioteka Cyfrowa (KBC) i Podlaska Biblioteka Cyfrowa (PBC). Publikacje udostępniane lub planowane do udostępnienia w bibliotekach regionalnych tworzą kolekcje o różnym charakterze (w różnych bibliotekach są różnie nazywane): zabytki piśmiennictwa w zbiorach bibliotek, regionalia, materiały dydaktyczne i naukowe, wydawane przez wydawnictwa własne jednostek oraz muzykalia.

Do grupy bibliotek instytucjonalnych zaliczyć można między innymi: Akademicką Bibliotekę Internetową Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu (ABI), Bibliotekę Cyfrową Politechniki Gdańskiej (znana również jako Wirtualna Bibliotekę Sieci Semantycznej), Bibliotekę Cyfrową Uniwersytetu Wrocławskiego (BCUWR), Zielonogórską Bibliotekę Cyfrową (ZBC), Dolnośląską Bibliotekę Cyfrową (DBC), Elektroniczną Kolekcję Zbiorów Własnych Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej, "Projekt elektronicznej archiwizacji Skryptów Uczelnianych Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie i innych wydawnictw książkowych" (potocznie nazywany również Biblioteką Cyfrową AGH), "Projekt cyfrowych wersji najcenniejszych zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Ekonomicznej w Krakowie" (nazywany też Biblioteką Cyfrową AE) oraz "eSkryptorium" Biblioteki Jagiellońskiej.

W bibliotekach o charakterze instytucjonalnym zbiory cyfrowe są ujęte w kolekcje równie zróżnicowane pod względem treści jak w bibliotekach regionalnych: materiały naukowe i dydaktyczne, wykorzystywane w procesie nauczania, skrypty i podręczniki wydawane przez wydawnictwa własne, starodruki i rękopisy, regionalia, prace habilitacyjne, doktorskie i dyplomowe. Różnorodna jest także postać zasobów cyfrowych, od materiałów tekstowych poprzez dźwiękowe do audiowizualnych. Przywołany podział ze względu na kryterium przynależności instytucjonalnej jest jedną z możliwych typologii bibliotek cyfrowych.

Kolekcje w poszczególnych bibliotekach tworzą między innymi: skrypty, podręczniki, monografie, czasopisma. Można również znaleźć rozprawy doktorskie, habilitacyjne, prace dyplomowe, rysunki, grafiki, plakaty, fotografie artystyczne, ekslibrisy, kroniki, inkunabuły, starodruki, rękopisy, zbiory ikonograficzne, kartograficzne, dokumenty życia społecznego, mapy, nuty, pocztówki, ulotki reklamowe, katalogi wystaw, statuty, ulotki wyborcze oraz artykuły. Zasoby wszystkich bibliotek cyfrowych oparte są na zbiorach archiwalnych, do których wygasły prawa autorskie ("Dziedzictwo Kulturowe", "Starodruki", "Muzykalia", "Regionalia") i na publikacjach wydawanych przez instytucje tworzące biblioteki regionalne ("Materiały Dydaktyczne", "Publikacje").

Wspomniane biblioteki prezentują publikacje najczęściej w formatach DjVu, PDF, HTML, TIFF, JPEG, GIF. Przeglądanie dokumentów możliwe jest za pomocą programów Adobe Acrobat Reader, LizardTech DjVu, DjVuLibre, a w niektórych przypadkach Real Player i Windows Media Player.

Polskie biblioteki cyfrowe, obok różnych formatów dokumentów, stosują różne metody prezentacji posiadanych zbiorów. Najprostszym sposobem jest udostępnianie przez swoją witrynę internetową (on-line). Inną metodą jest wykorzystywanie specjalistycznych systemów oprogramowań (platform) służących do tworzenia bibliotek cyfrowych. Przykładem może być system Elvis stosowany np. przez Wirtualną Bibliotekę Sieci Semantycznej Politechniki Gdańskiej. W ostatnim czasie coraz większą popularnością cieszy się platforma DLibra, opracowana przez Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe. W oparciu o DLibra powstało już siedem bibliotek cyfrowych. Biblioteki cyfrowe w Polsce znajdują się ciągle w początkowej fazie rozwoju. Jest ich coraz więcej. Utworzenie kolejnych jest planowane między innymi w Warszawie, Jeleniej Górze, Gdyni i Rzeszowie.

Biblioteka Cyfrowa Politechniki Łódzkiej - eBiPol - cele i założenia

W początkowym etapie pracy nad utworzeniem elektronicznej biblioteki Politechniki Łódzkiej postawiono sobie kilka podstawowych pytań. W oparciu o uzyskane odpowiedzi opracowano założenia do projektu. Wśród najważniejszych znalazły się poniższe.

- Czy i po co digitalizować nasze zbiory biblioteczne?
- Jeśli tak, to jakie zbiory powinny się znaleźć w bibliotece cyfrowej?
- Jakież będą koszty pracy i skąd wziąć na ten cel fundusze?
- Jak zrealizować projekt?

Odpowiedzią na pierwsze pytanie była decyzja o zainicjowaniu procesów digitalizacji zbiorów uzasadniona m.in. poniższymi argumentami:

- konieczność ochrony przed zniszczeniem posiadanych zbiorów, cennych z punktu widzenia dziedzictwa kulturowego i historii rozwoju techniki (zbiory drukowane z XIX i pierwszej połowy XX wieku), a także potrzeba udostępnienia ich szerszemu gronu użytkowników;
- potrzeba efektywniejszego i szerszego udostępniania skryptów uczelnianych, podręczników akademickich oraz innych materiałów dydaktycznych, a także ich pełniejsze zastosowanie w stacjonarnym procesie dydaktycznym oraz docelowo w "kształceniu na odległość";
- chęć włączenia się w promocję uczelni poprzez popularyzację i szersze promowanie potencjału badawczego oraz naukowej twórczości intelektualnej naukowców Politechniki Łódzkiej (Zeszyty Naukowe PL, Monografie PL), zarówno w kraju, jak i na świecie;
- konieczność włączenia się w narodowe strategie eEuropa i ePolska oraz w strategię unijną i2010, a także konieczność wzięcia czynnego udziału w inicjatywie digitalizacyjnej podjętej przez władze biblioteki akademickie w kraju.

Cele określiły jednocześnie rodzaje zbiorów, które zostaną poddane procesowi digitalizacji. W pierwszym etapie realizacji projektu były to przede wszystkim zbiory archiwalne oraz wydawnictwa własnej uczelni: skrypty, podręczniki i zeszyty naukowe. Później projekt poszerzono o materiały dydaktyczne, materiały konferencyjne (wydawane przez jednostki uczelni organizujące różnego rodzaju spotkania naukowe), prace doktorskie i magisterskie oraz zbiory na mikrofilmach. Początkowo wąsko określony projekt okazał się rozwojowy, a zaplanowana jego wieloetapowa realizacja wymagała włączenia działań z zakresu digitalizacji do rutynowych zadań biblioteki. Analiza potrzeb biblioteki, kosztów i problemów organizacyjnych oraz ogrom zasobów objętych projektem, uzasadniła konieczność powołania zespołu zadaniowego i zorganizowania specjalistycznej pracowni. Inicjatywa uzyskała akceptację władz uczelni i celowe wsparcie finansowe Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu. Udział własny biblioteki w realizacji projektu polegał między innymi na zapewnieniu pomieszczeń, wygospodarowaniu etatów oraz częściowym sfinansowaniu zakupu sprzętu do pracowni. W rzeczywistości działania te są niekończącym się procesem.

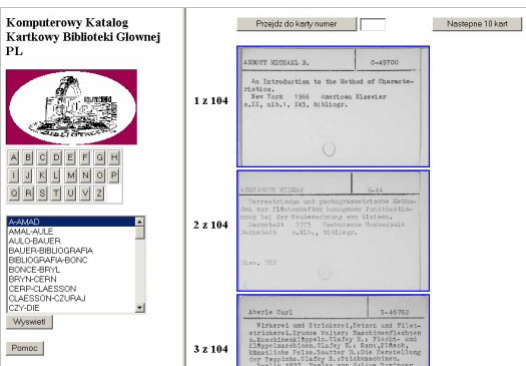
Digitalizacja w Bibliotece Głównej Politechniki Łódzkiej rozpoczęła inicjatywa utworzenia **Komputerowego Katalogu Kartkowego KKK**, której założeniem było graficzne odwzorowanie kartkowego katalogu książek, których opisy nie były wprowadzone do systemu HORIZON. W roku 2003 powstał wieloetapowy **zasadniczy projekt utworzenia Biblioteki Cyfrowej Politechniki Łódzkiej** (nazwanej później **eBiPol**), który w trakcie wykonania był poszerzany i modyfikowany. Inicjatywa wzbudziła zainteresowanie władz uczelni i uzyskała akceptację MENiS. Pierwszym etapem realizacji projektu było utworzenie Elektronicznego Archiwum Zbiorów Chemicznych w oparciu o czasopisma archiwalne. Kolejny etap prac dotyczył utworzenia Biblioteki Elektronicznej Skryptów PL. Zadaniem podstawowym stała się szczegółowa analiza aspektów prawa autorskiego, w kontekście cyfryzacji zbiorów oraz konstruowanie wzorców umów z autorami prac. Uzgodnienia w zakresie prawa wymagały także współpracy Biblioteki Głównej PL z Wydawnictwem PL.

Realizacja projektu

W początkowym etapie prac sporządzono harmonogram działań, według którego realizowano projekt:

- zdigitalizowanie pozostałych kart komputerowego katalogu kartkowego,
- powołanie Zespołu ds. Digitalizacji,
- utworzenie Pracowni Digitalizacji,
- digitalizacja wybranych zbiorów bibliotecznych,
- wybór platformy.

Najpierw powstał więc **Komputerowy Katalog Kartkowy Biblioteki Głównej Politechniki Łódzkiej**. Ten pierwszy krok, jaki został wykonany w stronę realizacji złożonych działań digitalizacji, miał miejsce w 2003 roku. Wykonano wtedy fotografie ok. 10 000 kart katalogowych aparatem Minolta DiMAGE 7i (przy rozdzielczości 640x480 i ręcznej ekspozycji, jakoci Standard, w odcieniach szarości, bez lampy błyskowej, wykorzystując jedynie oświetlenie ze stołu fotograficznego). Tak powstał szereg plików graficznych, których wadosadą obróbkę przeprowadzono za pomocą programu Adobe Photoshop 6.0. Przed rozpoczęciem fotografowania przeprowadzono meliorację alfabetycznego katalogu kartkowego. Wyłączono też karty z odsyłaczami (pozostawiono tylko karty główne). W efekcie **Komputerowy Katalog Kartkowy Biblioteki Głównej PL** jest dostępny pod adresem <http://bg.p.lodz.pl/KARTY/start.html> i zawiera fotografie kart katalogowych książek wydanych przed 1985 rokiem, które nie zostały wypożyczone od roku 1993 (Fot. 1).



Fot. 1. Internetowa forma Komputerowego Katalogu Kartkowego Biblioteki Głównej PL

Konsekwentne działania i stopniowe wyposażanie pracowni digitalizacji, co było częścią skrupulatnie przemyślanego projektu, doprowadziły do powstania "Elektronicznej Biblioteki Politechniki Łódzkiej - eBiPol". Pierwszymi przewidzianymi do sfotografowania i umieszczonymi później na stronie WWW BGPL materiałami bibliotecznymi, były cztery woluminy czasopisma *Annalen der Pharmacie* (z lat 1832-1833) a później cztery woluminy *Annalen der Chemie und Pharmacie* (z lat 1840). Równoległe wykonywanym zadaniem było sporządzenie spisu wydawnictw PL najczęściej poszukiwanych przez użytkowników. Na liście publikacji PL najczęściej wypożyczanych przez czytelników znalazło się ponad 100 różnych tytułów, a na liście wydawnictw zbiorowych PL około 300 współautorów.

W projekcie digitalizacji zostały zdefiniowane kolejne zadania, m.in. digitalizacja różnych pod względem formy wyselekcjonowanych źródeł informacji (mikrofisz, czasopisma wielkoformatowe, skrypty) i ich klasyfikację w nowy sposób:

- Kolekcja Czasopism,
- Kolekcja Książek,
- Kolekcja Materiałów Dydaktycznych,
- Kolekcja Rozpraw Doktorskich PL,
- Kolekcja Zbiorów Mikrofilmowych,
- Kolekcja Zeszytów Naukowych PL.

Cztery ostatnie z ww. kolekcji są w fazie przygotowań. Ponadto, projekt "Elektroniczna Biblioteka Politechniki Łódzkiej" zakłada, że **eBiPol** mógłby stać się początkiem szeroko rozumianego uczelnianego repozytorium cyfrowego. Głównym celem takiego repozytorium byłaby archiwizacja i udostępnianie treści oraz elektronicznych danych naukowych generowanych np. w laboratoriach lub pracowniach specjalistycznych Politechniki Łódzkiej.

Jednym z priorytetowych zadań określonych wcześniej w projektach było zbadanie dostępnych metod oraz technik prezentacji i zarządzania zasobami elektronicznymi, jako pełnotekstową bazą danych na potrzeby Biblioteki Głównej PL i wybranie najefektywniejszego rozwiązania. W efekcie nawet nazewnictwo zastosowane początkowo w podmiotowej klasyfikacji digitalizowanych materiałów podlegało zmianom w kolejnych projektach prezentacji biblioteki. Wiązało się to także z wyborem kolejnych zadań dla utworzonego w międzyczasie Zespołu ds. Digitalizacji, a w tym również z testowaniem możliwości wdrożenia platformy dLibra, oprogramowania opracowanego i rozwijanego przez Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe dla zarządzania zasobami cyfrowymi bibliotek cyfrowych.

Zespół ds. Digitalizacji BG PL

Pracownicy tego zespołu, jak mówią żartobliwie, działają pod znakiem "trzynastki" (czas pokaże, czy pechowej), albowiem zespół został powołany 13 września 2004 roku w wyniku reorganizacji i przesunięć wewnętrznych w BG PL, która na ten cel nie uzyskała żadnego dodatkowego etatu. Czterooosobowy zespół formalnie działa w strukturach organizacyjnych Oddziału Systemów Informatycznych (OSI) i jest koordynowany przez dyrektorkę BG PL. Wyształcenie pracowników nowo powołanego zespołu było silnie zróżnicowane: bibliotekarz, prawnik, dwie osoby z wykształceniem dziedzinowym, w tym jedna z technicznym. Jedną z tych osób posiadała również ukończony kurs specjalisty ds. opracowywania projektów i pozyskiwania funduszy europejskich. Taki profil zatrudnienia zastosowano z rozmysłem, aby określone zadania stojące przed grupą digitalizacyjną mogły być podzielone według zdolności i przygotowania zawodowego. Prawnicy zajęli się analizą *Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych* w kontekście realizacji projektu. Zadaniem bibliotekarza było zebranie informacji i zapoznanie się z różnorodnością prowadzonych w Polsce prac digitalizacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem rodzaju digitalizowanych dzieł oraz dokonanie porównania z inicjatywami międzynarodowymi (głównie Niemcy, Francja, Wielka Brytania). Osoby z wykształceniem dziedzinowym rozpoznawały najczęstsze sposoby i formaty udostępniania "cyfrowych wyników" - format plików, możliwość modyfikacji treści, zachowywania na własnym komputerze i ich dalszego powielania, przeglądania on-line i off-line, możliwość ograniczenia dostępności dla wybranej liczby użytkowników. Wykonano także analizę możliwości dofinansowania działalności zespołu w ramach funduszy unijnych. Załoga przeznaczona do wykonywania zadań stojących przed biblioteką w cyfrowym wieku okazała się pomyślnie dobrana, mimo przesądnej dla niektórych daty jej powstania.

Pracownia Digitalizacji Zbiorów

We wrześniu 2004 roku podjęto się organizacji specjalistycznej pracowni. Zestawiono stoły do fotografowania, zapoznano się z posiadanym sprzętem fotograficznym. W ramach zespołu wspólnie wymieniono się zdobytą wiedzą i przeszkolono nawzajem.



Fot. 2. Jedno ze stanowisk do digitalizacji zbiorów

Początkowo pracownia została zaopatrzona w dwa stanowiska do digitalizacji zbiorów, wyposażone w aparaty cyfrowe Minolta DiMAGE 7i i Kodak DCS Pro SLR/n, o parametrach umożliwiających uzyskiwanie zdjęć stron tekstu o wysokiej jakości (Fot. 2). W roku 2005 zakupiono także skaner do mikrofilmów firmy Canon MS 350 (Fot. 3), dwa skanery Plustek OpticBook3600 oraz 4 monitory 21-calowe do komputerów będących na stanie pracowni. Do obróbki zdjęć i skanów stosowane jest oprogramowanie: Adobe Acrobat 6.0 CE Standard, Corel PHOTO-PAINT 11.0, Adobe Photoshop 6.0 i CS2, Irfan View 3.95., a do rozpoznawania pisma używa się ABBYY FineReader Professional 7.0.



Fot. 3. Skaner do mikrofilmów firmy Canon MS 350

Czterooosobowy zespół został jednocześnie przeszkolony przez zewnętrzną firmę informatyczną na 20-godzinnych szkoleniach z zakresu zaawansowanego posługiwania się oprogramowaniem Corel PHOTO-PAINT i Adobe Photoshop.

Charakterystyka Biblioteki Cyfrowej Politechniki Łódzkiej - eBiPol

Biblioteka Cyfrowa Politechniki Łódzkiej (**eBiPol**) została oficjalnie otwarta w listopadzie 2005 roku. Jest biblioteką instytucjonalną, zarządzaną i tworzoną przez Bibliotekę Główną Politechniki Łódzkiej. Do prezentacji zasobów cyfrowych wybrano platformę dLibra (Fot. 4.), którą uznano za najefektywniejsze rozwiązanie stosowane do tego celu na polskim rynku. Udostępnienie zdigitalizowanych zasobów w Internecie poprzez utworzenie Biblioteki Cyfrowej Politechniki Łódzkiej - **eBiPol** w środowisku sprzętowo-programowym platformy dLibra było naturalnym następstwem działań władz BG PL sprecyzowanych w ramach projektu digitalizacji. Obecnie biblioteka uruchomiła dwie z zaplanowanych sześciu kolekcji. Dokumenty udostępniane są w formacie PDF. Do przeglądania publikacji niezbędne są programy Adobe Acrobat Reader. Do początku marca 2006 roku **eBiPol** oferował 147 publikacji w swoich kolekcjach a strony biblioteki były odwiedzane około 56083 razy. Pierwsza kolekcja "Czasopisma" zawiera 137 pozycji, są to tytuły *Chemik Polski*, *Annalen der Pharmacie*, *Annalen der Pharmacie*, *Recueil des Travaux Chimiques des Pays-Bas* i in., druga kolekcja "Książki" została podzielona na dwie podkolekcje "Książki - spisy treści" 2 pozycje i "Książki pełnotekstowe" 6 pozycje. Pozostałe kolekcje, które będą stopniowo wypełniane w miarę podejmowania decyzji, to: "Rozprawy Doktorskie PL" i "Zeszyty Naukowe PL". Ostatnie dwie kolekcje stanowią "Materiały Dydaktyczne" i "Zbiory Mikrofilmowe".



Fot. 4. Biblioteka Cyfrowa eBiPol na platformie dLibra

Przed umieszczeniem postaci elektronicznej źródła bibliotecznego na platformie, materiał poddany "obróbce" przechodzi kolejne etapy digitalizacji:

- Skanowanie/fotografowanie (ocena jakości i stopnia zniszczenia materiałów bibliecznych, dobór odpowiednich warunków oświetlenia, dobór efektywnych trybów pracy urządzeń);
- Obróbka uzyskanych plików graficznych do postaci 1-bitowej .jpg lub korekta w kolorze/odcieniach szarości (konwersja formatowa (.tif), obróbka graficzna - oczyszczenie, poprawa jakości, przycięcie lub pocięcie stron,
- Kompresja, końcowe złożenie rozdziałów, artykułów, numerów, zeszytów, utworzenie zakładki);
- Wstępne zapisanie w formacie .pdf - szczegółowa korekta rysunków, schematów, wzorów inżynierskich i struktur chemicznych;
- OCR;
- Po wprowadzeniu wskazanych w uprzednim punkcie poprawkach umieszczenie znaków wodnych Biblioteki Głównej PL w postaci jej ekslibrisu (Fot. 5);
- Końcowe zapisanie w formacie .pdf;
- Sporządzenie właściwego opisu bibliograficznego poprzez import opisu MARC21 do schematu Dublin Core;
- Publikacja na platformie dLibra (przypisanie do kolekcji i przyznanie praw użytkownikom).



Ze zbiorów Biblioteki Głównej Politechniki Łódzkiej

Fot. 5. Znak wodny Biblioteki Głównej PŁ w postaci jej ekslibrisu

W przypadku, gdy otrzymuje się bezpośrednio gotowy plik w formacie .doc lub .pdf od autora, umieszczenie materiału na platformie dLibra upraszcza się jedynie do sporządzenia opisu bibliograficznego i publikacji utworu. Warto podkreślić, że w Bibliotece Cyfrowej Politechniki Łódzkiej - **eBiPol**, jako jedynej na platformie dLibra, wyświetlane są i możliwe do przeszukiwania opisy bibliograficzne w języku angielskim.

Program ochrony zbiorów Biblioteki Głównej Politechniki Łódzkiej, ich archiwizacji, a zarazem upowszechniania z jak najmniejszymi ograniczeniami, rozpoczęty w końcu roku 2004, jest intensywnie kontynuowany. Przyjęty projekt digitalizacji realizowany jest na razie tylko w skali lokalnej. Jednakże jego założenia wpisują się zarówno w strategię regionalną, jak i narodową. Efekty prac są szeroko promowane w skali uczelni macierzystej i w łódzkim środowisku akademickim oraz na skalę regionalną w Konsorcjum Bibliotek Łódzkich, jak również w skali ogólnopolskiej poprzez platformę dLibra i informację w serwisie elektronicznym EBIB. Wiele bibliotek akademickich, jak i publicznych, umieszcza także coraz więcej odnośników do tego typu inicjatyw. Mamy nadzieję, że przyjęta strategia digitalizacji w Bibliotece Głównej PŁ nie jest wyłącznie wewnętrzną strategią jednej biblioteki i że może być, i będzie, realizowana w ramach współpracy z innymi instytucjami regionu łódzkiego. Wydaje się ponadto, że **eBiPol** bez trudu można będzie włączyć w jedną z dwóch tworzących się obecnie inicjatyw krajowych. Są to:

- ogólnopolskie konsorcjum grupujące regionalne biblioteki cyfrowe o roboczej nazwie **Alians Bibliotek Cyfrowych**. Autorami inicjatywy są przedstawiciele trzech ośrodków: Poznańskiej Fundacji Nauki, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie,
- inicjatywa Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego (ICM) w Warszawie i Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego proponująca utworzenie ogólnopolskiego repozytorium tekstów naukowych DIR.

Konsorcjum **Alians Bibliotek Cyfrowych** ma wpływać na rozwój i intensyfikację działań w zakresie gromadzenia, prezentowania i upowszechniania cyfrowych zasobów związanych z dziedzictwem kulturowym różnych regionów Polski oraz zasobów nauki wytwarzanych w poszczególnych uczelniach kraju. W efekcie współpracy i w oparciu o pozyskane wspólnymi siłami środki finansowe ma nastąpić rozwój sieci regionalnych bibliotek cyfrowych, tworzących trwałą i niezawodną strukturę (co gwarantuje rozproszona architektura z równoczesnym zintegrowanym jednolitym sposobem dostępu) oraz unifikacja standardów i optymalizacja stosowanych rozwiązań. Inicjatywa ICM to utworzenie ogólnopolskiego repozytorium cyfrowego, obejmującego również biblioteki cyfrowe. Trzonem projektu ma się stać obecnie funkcjonująca Biblioteka Wirtualna Nauki. Instytucje współpracujące mogłyby dostarczać do DIR opracowane materiały elektroniczne (skany lub elektroniczne wersje wydawnictw) oraz tworzyć opisy bibliograficzne do przekazywanych materiałów. Model współpracy zakłada przechowywanie materiałów elektronicznych: tylko w DIR, jak i tylko w lokalnym repozytorium, oraz w obu miejscach jednocześnie. Zadaniem ICM-DIR byłoby dopracowanie techniczne materiałów oraz prezentacja w Internecie. Projekt zakłada w efekcie powstanie centralnego dostępu do zasobów nauki polskiej za pomocą jednego interfejsu wyszukiwawczego.

Jeśli obie inicjatywy okażą się interesujące, wybór będzie należał do poszczególnych bibliotek. Do tego jednak potrzebne jest sprecyzowanie i opublikowanie przez pomysłodawców szczegółów projektów.

Przypisy

- [1] LEM, S. Solaris. Wydanie 6. Warszawa: Iskry, 1982, s. 133.
- [2] *Encyklopedia Wiedzy o Książce*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1971, szp. 181.
- [3] Instrumenty rozumiane tutaj jako narzędzia służące realizacji zadań i funkcji bibliotek.
- [4] *Encyklopedia...*, tamże, szp. 181.
- [5] Joseph Licklider - psycholog, informatyk, uważany za jednego z twórców Internetu, pierwszy szef biura Information Processing Technology Office.
- [6] KATELAAR, E. *Being Digital in People`s Archives* / tłum. H. Wajs [on-line]. [dostęp 28 luty 2006]. Dostęp w Internecie: <http://www.agad.archwa.gov.pl/electro/ketelaar.html>.

Bibliografia

1. *Akademicka Biblioteka Internetowa* [on-line]. Poznań: Pracownia Komunikacji Multimedialnej Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu im. A. Mickiewicza [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://abi.amu.edu.pl/>.
2. *Biblioteka Cyfrowa Projektu dLibra* [on-line]. Poznań: Poznańskie Centrum Superkomputerowo Sieciowe [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://dlibra.pnsc.pl/biblioteka/dlibra>.
3. *Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Wrocławskiego* [on-line]. Wrocław: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra>.
4. *Biblioteka Główna Akademii Ekonomicznej w Krakowie* [on-line]. Kraków: Biblioteka Główna Akademii Ekonomicznej [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://kangur.ae.krakow.pl/Biblioteka/index.php?Link=041&id=2>.
5. *Biblioteka Główna Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie* [on-line]. Kraków: Biblioteka Główna AGH [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.agh.edu.pl/start.html>.
6. *Biblioteka Jagiellońska* [on-line]. Kraków: Biblioteka Jagiellońska [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bj.uj.edu.pl/>.
7. *Biblioteka Wirtualna* [on-line]. Warszawa: Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego UW [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://vls.icm.edu.pl>.
8. *Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa* [on-line]. Wrocław: Biblioteka Główna Politechniki Wrocławskiej [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://dlib.bg.pwr.wroc.pl/dlibra>.
9. *eBiPol Biblioteka Cyfrowa Politechniki Łódzkiej* [on-line]. Łódź: Biblioteka Główna Politechniki Łódzkiej [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebipol.p.lodz.pl/dlibra>.
10. *Encyklopedia Wiedzy o Książce*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1971.
11. *Kaszubska Biblioteka Cyfrowa* [on-line]. Gdańsk: Biblioteka Główna Politechniki Gdańskiej [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://kbc.pg.gda.pl/>.
12. KOCIKOWSKI, A. *Akademicka Biblioteka Internetowa (ABI)*. In: *Biuletyn EBIB* [on-line]. 2003 nr 11 (51) [dostęp 27 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2003/51/kocikowski.php>. ISSN 1507-7187.
13. *Kolekcja Elektroniczna Zbiorów Wasnych Bibliotek Głównej Politechniki Warszawskiej* [on-line]. Warszawa: Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.pw.edu.pl/eib/>.
14. *Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa* [on-line]. Toruń: Biblioteka Główna Uniwersytetu Mikołaja Kopernika [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://kpb.umk.pl/dlibra>.
15. LEM, S. *Solaris*. Wydanie 6. Warszawa: Iskry, 1982. ISBN 83-207-0350-6.
16. *Malopolska Biblioteka Cyfrowa* [on-line]. Kraków [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://mbc.malopolska.pl/dlibra>.
17. PASZTALENIĘC-JARZYŃSKA, J. *Biblioteki cyfrowe w Polsce: koncepcje funkcjonalne, standardy, technologie, współpraca. (Konspekt)*. Warszawa: Biblioteka Narodowa. Seminarium nt. "Biblioteki cyfrowe w Polsce i ich zamierzenia", 28 luty 2006.
18. *Podlaskie Forum Bibliotekarzy: "Podlaska Biblioteka Cyfrowa"* [on-line]. Białystok: Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://bg.uwb.edu.pl/?go=1_1.
19. *Powstaje Kaszubska Biblioteka Cyfrowa* [on-line]. Warszawa: BiznesNet S.A. [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.biznesnet.pl/pp/17981/Powstaje-kaszubska-biblioteka-cyfrowa>.
20. WERYHO, M. Wyszukiwanie informacji w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej. *Bibliotekarz* 2006, nr 2, s. 2-5.
21. *Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa* [on-line]. Poznań [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/>.
22. *Wirtualna Biblioteka Sieci Semantycznej Politechniki Gdańskiej* [on-line]. Gdańsk: Biblioteka Główna Politechniki Gdańskiej [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.wbss.pg.gda.pl/>.
23. *Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa* [on-line]. Zielona Góra: Biblioteka Uniwersytetu Zielonogórskiego [dostęp 28 luty 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://zbc.uz.zgora.pl/dlibra>.

